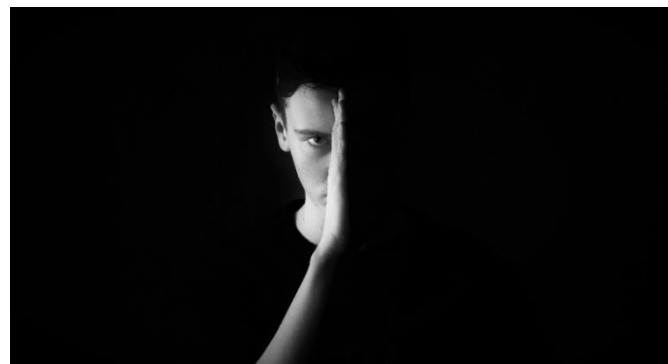

COMMISSIE VAN
TOEZICHT VOOR
JEUGDINSTELLINGEN

Luistert | Observeert | Rapporteer

Jaarverslag 2019

Commissie Welzijn, Volksgezondheid,
Gezin en Armoedebestrijding

10 juni 2020

Recht om gehoord te worden

Jongeren die in een besloten setting verblijven bevinden zich in een kwetsbare positie

- Afhankelijk van de volwassenen die hen begeleiden
- Onzichtbaar voor de samenleving
- Weinig bezoekenmomenten en contact met de buitenwereld
- Strakke structuur met uitgesproken gezagskader
- Grote variatie aan rechtswaarborgen tussen de settings

Onafhankelijk toezicht op de gesloten en besloten jeugdinstituten

- Tweede jaarverslag van de Commissie van Toezicht
- Opgericht in 2017 en al een hele weg afgelegd
- Vraag van 2010 van KRC naar aanleiding van dossier ***'rechtswaARBORgen voor minderjarigen in detentie'***
- Ook internationaal wordt belang benadrukt van onafhankelijk toezicht
- Voorzieningen zijn aan de slag gegaan met wat jongeren zeiden

Mandaat Commissie van Toezicht

- **Dertien vrijwillige maandcommissarissen** met een groot engagement
- Gewone binnenbrengen in het ongewone
- Luisteren naar de jongeren los van hun hulpverleningstraject
- Toezien op naleving IVRK, DRM en op omgang met jongeren
- Kennis nemen van grieven en bemiddelen met mandaat jongere
- Jongeren eventueel toeleiden naar Kinderrechtencommissariaat
- Aanbevelingen en rapportage aan het Vlaams Parlement

Welke jeugdinstantellingen?

■ **Gemeenschapsinstantellingen:** overheid

- 314 jongeren en 40 plaatsen time-out werking, 12-18 jaar
- GI De Zande: Ruiselede, Beernem, Wingene
- GI De Kempen: De Markt en De Hutten
- GI De Grubbe: Everberg

■ **Proeftuinen:** private voorzieningen

- 35 plaatsen in De Switch, JEZ 11, De Leemwinning, De Overstap
- Statuut van proeftuin werd verlaten en werd structureel aanbod

Welke jeugdinstituten?

■ Vlaams Detentiecentrum De Wijngaard

- 15 plaatsen voor jongens die uit handen gegeven zijn onder toezicht van gevangenismedewerkers
- 6 plaatsen voor 'categorie 1 jongeren' die wachten op mogelijke uithandengeving
begeleid door opvoeders van het agentschap Opgroeien

Gemeenschapsinstellingen

De instellingen zijn aan de slag gegaan met de aanbevelingen van de Commissie van Toezicht uit het eerste jaarverslag.

Aandacht voor:

- Positief leefklimaat met focus op de persoonlijke groei van jongeren
- Basishouding van begeleiders die daarop gericht is
- Onthaalfase en belmomenten die werden aangepast

Grote verschillen tussen de geplaatste jongeren

- Verschil in leeftijd, intellectuele, psychische en sociaal-emotionele ontwikkeling
- Verschillende situaties van jongeren
- Zorgbehoeften van de jongeren lopen sterk uiteen!
- ***Blijf investeren in de begeleiding en personeelskader***
- ***Multidisciplinaire benadering en samenwerking nodig***

Grote verschillen tussen de geplaatste jongeren

*“Ik zit hier omdat ik regelmatig **agressieaanvallen** heb. Het gebeurde op school en op internaat. Kinderen pestten me en ik kan daar niet tegen. Als het niet stopt, dan wordt het zwart voor mijn ogen en blijkbaar ben ik dan agressief. Achteraf weet ik daar niet veel meer van. Daarom hebben ze me naar hier gestuurd. Deze week kreeg ik weer zo’n aanval. Het werd me te veel, ik voelde het zwart worden voor mijn ogen en heb een opvoedster aangevallen. Ik voel me er nu zo schuldig over.” (Jongere)*

Sociaal en pedagogisch kader

- Commissie stelt vast dat er echt openheid is bij de instellingen om dit te bespreken
- Soms veiliger voor jongeren dat maandcommissaris een probleem in de begeleiding meeneemt
- ***Belang van een positieve basishouding bij de begeleiding***

Wat telt is openheid, veiligheid en de ruimte om feedback te geven als jongere.

Sociaal en pedagogisch kader

*De omgang met de opvoeders is hier in het algemeen goed. En als er zich een ernstig probleem voordoet of de houding en werkwijze van een opvoeder ligt echt moeilijk dan heb ik het **gevoel dat ik dat mag zeggen** aan mijn IB. (jongere)*

*Het moet wel klikken met de opvoeders want anders vinden ze wel een manier om je terug te pakken. **Waar ik het vooral moeilijk mee heb, is de wijze waarop ze ons soms aanspreken:** “zwijg of naar je kamer”. Andere opvoeders doen dat niet en die samenwerking gaat beter. Het is niet nodig om ons te laten voelen dat we een straf uitzitten ofzo. We weten dat goed genoeg. (jongere)*

Leefregels en sancties

- Dagelijks leven is erg gestructureerd
- Teveel regels en afspraken leidt tot verwarring en frustratie
- Jongeren vertellen over een goede sfeer in de leefgroep als opvoeders de striktheid durven loslaten
- ***Zich beperken tot een set van basisregels die echt nodig zijn***
- ***Jongeren inspraak geven in de regels***
- ***Het systeem van beloning of sanctie moet duidelijk zijn***

Leefregels en sancties

- Nog teveel regels die tot sancties leiden
- Afzonderingscel wordt soms nog gebruikt als sanctie
- ***Belang van duidelijkheid over duurtijd sanctie en rede***
- ***Soms is het puur orde handhaven en geen leermoment***

Leefregels en sancties

*Ik heb hier drie maanden gezeten. De **onduidelijkheid over de leefregels** en de verschillende toepassingen ervan door opvoeders hebben me tijdens mijn verblijf het meest gefrustreerd. Sommige opvoeders gingen er iets normaler mee om en dat doet deugd. Je hebt het gevoel minder fouten te maken. (jongere)*

*Een jongere mag zijn bril niet aandoen in de leefgroep. Die bril heeft hij van zijn vader gekregen en betekent veel voor hem. Waarom dit niet kan, is onduidelijk. Het is een regel. De jongen loopt daar enorm gefrustreerd van rond en dat weerspiegelt zich in zijn houding. Een pet dragen, is niet toegestaan volgens de regels. Wat is het **doel van zulke regels**? (maandcommissaris)*

Leefregels en sancties

*Het zit me even hoog. Ik heb het **gevoel dat we niet echt gehoord worden**. Er was een misverstand maar ik kreeg niet eens de kans de situatie te verduidelijken. Een sanctie is hier een sanctie en daar kan niet op teruggekomen worden. Ik wou de situatie bespreken maar dat wordt als weerstand gezien. Dat is echt iets waar we hier soms radeloos worden. Je vliegt snel naar je kamer en het is wachten tot je eraf mag. (jongere)*

*Ik ben naar mijn kamer gevlogen na een incident. Ik heb **geen idee wanneer ik terug kan naar de leefgroep**. Ze gingen mij deze middag iets komen zeggen. Ofwel was het voor het eten ofwel na het eten. We zijn middag en ik weet het eigenlijk niet. (jongere)*

Dagregime en vrijetijdsbeleving

- Jongeren stellen zich vragen bij de zinvolheid van het alleen eten op kamer, de drie verplichte poetsmomenten per dag, de vele kamermomenten
- Heel waardevol zijn activiteiten die de dagelijkse routine doorbreken. Het maakt het gestructureerde leven in de leefgroep even tot iets gewoons
- ***Blijf investeren in het vrijetijdsaanbod. Geef opvoeders de vrijheid en de erkenning. Geef jongeren inspraak***
- ***Onderzoek of de vele kamermomenten nodig zijn. Bekijk samen met de jongeren wat voor zinvols er dan zou kunnen gebeuren***
- ***Maak van alleen eten een uitzondering***

Dagregime en vrijetijdsbeleving

*Het was hier een hele week een themaweek rond **muziek**. We konden zelf muziek maken, opnames maken, djembésessies volgen, en we hadden zelfs een workshop muzikaal koken. Dat was heel leuk. (jongere)*

*Vandaag is het een topdag hier. We organiseren een hele dag met **activiteiten** waar we zelf verantwoordelijk voor zijn en een BBQ waar we ook aan meewerken in groepjes. Het is een keer iets gewoon. (jongere)*

*Ik heb onlangs meegedaan aan een **loopwedstrijd**. Ik had nooit gedacht dat ik al die kilometers ooit zou kunnen lopen. Ik ben er ontzettend fier op en hoop dat ik nog zulke dingen mag doen in de toekomst. (jongere)*

Participatieruimte

- Bewonersraden, jongerenraden en groepsgesprekken zijn soms te statisch
- Jongeren willen ook betrokken worden in uittekenen hulpverleningstraject en toekomst
- ***Zorg voor extra ondersteuning voor de instellingen***
- ***Creëer draagvlak bij directie en begeleiders en een openheid om zaken te herbekijken***

Participatieruimte

*Toen ik een overdrachtsgesprek bijwoonde tussen de opvoeders bij wissel van dienst, viel me op **met hoeveel zorg gesproken werd over de jongeren**. Alle jongeren worden 1 voor 1 overlopen. Hun gedrag staat centraal met eerst de positieve aspecten en dan de werkpunten als die er zijn. Maar ook andere zaken komen aan bod, zoals hun angsten, wat goed liep, plannen, intakes, etc. Zouden jongeren dit zelf ook te horen krijgen want dat is zeer waardevolle info. Dat is iets anders dan het puntensysteem dat voortdurend wordt toegepast. (maandcommissaris)*

*Straks hebben ze een bespreking over mij. Mijn consulent komt ook. We zijn daar zelf niet bij. We mogen **onze vragen op een briefje schrijven** en daarna geven de opvoeders wel feedback op elke vraag dat we hadden. Kan zijn dat als ik ze bezig zou horen dat er dan nog meer vragen komen, dat wel. (jongere)*

Onderwijs

- Elke gemeenschapsinstelling organiseert onderwijs en probeert de brug te slaan met onderwijs buiten de instelling
- Jongeren die geen thuisschool meer hebben, hebben het gevoel dat hun schoolloopbaan on hold staat
- Leerkrachten trachten een aanbod op maat aan te bieden, ook voor jongeren die nood hebben aan buitengewoon onderwijs
- Jongeren klagen dat aanbod en materiaal beperkt zijn en het soms aanvoelt als bezigheidstherapie
- Besef bij de jongeren dat er geen valorisatie is van hun inspanningen

Onderwijs

- *We vragen een breder onderwijsaanbod in de gemeenschapsinstellingen*
- *Maximaal en voor elke jongere moet er ingezet worden op contact met de thuishschool*
- *We vragen een onderwijsaanbod dat leidt tot dezelfde diploma's en divers is*
- *Belang van valorisatie om jongeren te motiveren*

Onderwijs

*Maandag kon ik nog naar de les. Van dinsdag tot vrijdag plots niet meer want ik was **niet ingeroosterd**. Ik vind dat niet kunnen want tijdens de uren dat we les hebben, was er geen alternatief voor mij. Soms vallen lessen weg of zijn ze met te weinig leerkrachten. (jongere)*

*Als de groep sterk is en er niet zo'n grote diversiteit is tussen de jongens dan pikken ze veel sneller zaken op tijdens de lessen. Dat geeft ons het **gevoel om meer leerkracht te kunnen zijn** in plaats van opvoeder. (leerkrachtenteam)*

*Jongeren laten spontaan hun kunstwerk zien dat ze in de praktijkles lessen gemaakt hebben. Het is een zeer mooi werk dat ze ook buiten gaan zetten aan het lokaal. Ze zijn zelf zeer **tevreden en gelukkig met het resultaat**. (maandcommissaris)*

Veiligheid en politie

- Veiligheid tussen jongeren onderling, in de relatie met de opvoeders of politie bij vervoer of drugscontrole
- Het boeien van jongeren bij vervoer laat zware indrukken na
- ***Belang van overleg tussen de instelling en de betrokken politiezone***
- ***Vraag om niet elke jongere per definitie te boeien maar via een risico-inschatting te bekijken of dit nodig is***

Re-integratie

- Net zoals vorig jaar vaststelling dat jongeren te lang in de gemeenschapsinstelling blijven omwille van wachtlijsten
- Jongeren gaan in verzet of sluiten zich af
- Het gebruik van de gemeenschapsinstelling als wachtruimte is een ernstige schending van de rechten van de minderjarige
- ***Re-integratie gaat ook over het traject naar meer vrijheden en meer mogelijkheden om buiten te komen en moet starten vanaf de eerste dag***

Re-integratie

*Ik sta **al heel lang op de wachtlijst** van een voorziening.
Het is zo frustrerend. (jongere)*

*Ik stel me vragen over het **opzet van een gesloten plaatsing**
en het effect van de gehanteerde methodieken als de
geslotenheid blijft duren en fungeert als wachtruimte. De
inspanningen van de opvoeders en het team om het verblijf
zinnig te maken wordt gehypotheciseerd door de
uitstroomproblematiek. (maandcommissaris)*

Vlaams detentiecentrum De Wijngaard

- Normaal gezien ging dit centrum sluiten voor eind 2019
- Onverantwoord dat er daar nog jongeren verblijven
- Verouderde en sterk gebrekkige infrastructuur
- ***We vragen om het detentiecentrum zo snel mogelijk te sluiten***
- ***We vragen om strikt regime niet zomaar te kopiëren naar nieuwe locatie en jongeren te betrekken bij de uitwerking***

Proeftuinen die regulier aanbod werden

- Jongeren gecontroleerd begeleiden van een gesloten naar een open regime
- Duurtijd van 3 maanden tot een jaar
- Huiselijke en persoonlijke inrichting en jongeren evalueren relatie met de opvoeders doorgaans positief
- Veel autonomie en inspraak voor de jongeren en sturende rol in hun traject
- Aantal regels blijft beperkt en jongeren klagen minder over het sanctiebeleid
- Door contextbegeleiding wordt van bij de start gewerkt aan re-integratie

Proeftuinen die regulier aanbod werden

- *“Regels die het samenleven niet faciliteren zijn overbodig.”(Voorziening De Switch)*
- *“Jongeren die doorstromen vanuit de gemeenschapsinstellingen De Kempen of De Grubbe worden door een begeleider persoonlijk opgehaald en ze wandelen samen naar De Overstap. Deze wandeltocht is gebaseerd op de visie van ervaringsgericht leren”. (maandcommissaris De Overstap)*
- *“Jongeren verblijven de eerste week en het eerste weekend in de voorziening. Ouders kunnen wel op bezoek komen in de voorziening. Na deze fase start het traject buiten de voorziening op. Ze gaan terug naar school en bezoeken thuis kunnen opgebouwd worden.” (maandcommissaris De Leemwinning)*
- *“Als ik het voel opkomen en moeilijk krijg, dan wil ik buiten kunnen. Daarmee bedoel ik niet op straat. Maar de leefgroep verlaten, buiten gaan staan en dat ze me dan even met rust laten. Al is het rennen, me afreageren, of eens kunnen roepen.” (jongere Jez11)*

Proeftuinen

- ***Recht op contact, op informatie, op menswaardige behandeling heel verschillend***
- ***We vragen om de rechtspositie van jongeren in deze voorzieningen maximaal te expliciteren***
- ***We vragen dat de voorzieningen hun ervaringen en expertise delen***
- ***Het private aanbod wordt momenteel uitgebreid: decreetwijziging is nodig om het mandaat van de Commissie van Toezicht uit te breiden***

Impact COVID-19 maatregelen

- We gaan de volgende maandbezoeken aan de jongeren vragen hoe zij deze coronaperiode hebben ervaren
- Als het over corona gaat, nemen ze de woorden 'saai, dom, overdreven, irritant' in de mond
- De eerste 7 dagen na opname moesten ze in quarantaine blijven en dat waren lange dagen. Het celgevoel was enorm
- Stress over school en de resultaten, C attest?
- Op zich zijn ze niet al te bang voor corona
- Geen bezoek krijgen of niet op bezoek kunnen gaan woog zwaar, maar jongeren konden wel vaker bellen of skypen

Impact COVID-19 maatregelen

- Corona stelde de instellingen voor heel wat uitdagingen
- Wij hebben laten weten aan de instelling dat jongeren hun maandcommissaris altijd konden bellen of mailen om te praten
- Het plan was in april opgevat om in mei een digitale sessie te organiseren voor de jongeren en de maandcommissaris
- Een les voor de Commissie van Toezicht is om de volgende keer niet buiten komen te staan. We willen de mogelijkheden van digitaal contact verder verkennen

Conclusie

- **Het gewone maximaal binnenbrengen in het ongewone! Het samen eten, leuke activiteiten af en toe, nutteloze regels vermijden.**
- **Kindreflex is nodig bij iedereen die voorziening binnentreedt**
- **Samenwerking met actoren buiten de instelling in functie van de noden van de jongeren**
- **De stem van jongeren maximaal kansen geven in de regels, het samenleven en in hun eigen traject**
- **De Commissie vraagt een duidelijke wettelijk vastgelegde rechtspositie voor alle minderjarigen die van hun vrijheid beroofd zijn**

Contactgegevens

Voor verdere vragen of bedenkingen:

Caroline.vrijens@vlaamsparlement.be

Inge.schoevaerts@vlaamsparlement.be

Het volledige jaarverslag downloaden?

<https://www.cvtj.be/jaarverslagen>

www.cvtj.be